

ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากงานประจำสำนักงานวิจัย (R2R) ครั้งที่ 7

“เสริมพลัง สร้างคุณภาพ สุขภาวะ”

วันที่ 23 - 25 กรกฎาคม 2557

ณ ชั้น 2 อาคารศูนย์การประชุมอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี

เรื่อง “เครือข่ายR2Rกับการเกษตร” ห้อง Sapphire 205 เวลา 09.00-10.30น.

คุณพูนชัย ไตรภูธร

สปสข. เขต 9 นครราชสีมา

โดย คุณสำราญ สารบรรณ ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

ดร.ปริญญารัตน์ ภูศิริ กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

คุณมีนา เพ็งเจริญ สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่2 จังหวัดราชบุรี

คุณคำป็น นพพันธ์ สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

นำการสนทนาโดย ผศ.พญ.อนัญญา พงษ์ไพบูลย์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

คุณสำราญ สารบรรณ กรมส่งเสริมการเกษตร จะมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ เพื่อส่งเสริมวิชาการเกษตรแก่เกษตรกร ที่รู้จักในชื่อ “เกษตรตำบล” หรือนักส่งเสริมการเกษตร กรมได้เริ่มพัฒนาบุคลากรกลุ่มนี้เพื่อให้สามารถดำเนินงานR2R เริ่มจากการจัดการความรู้ (KM:Knowledge Management) โดยอาจารย์วิจารณ์ พานิช และคณะ ซึ่งเริ่มเรียนรู้ในการคิดเชิงระบบ แล้วนำมาสู่การใช้กระบวนการR2R ซึ่งในระยะแรกให้บุคลากรสมัครใจในการเรียนรู้เรื่องR2R โดยให้ศึกษางานที่บุคลากรนั้นปฏิบัติอยู่เป็นประจำ มีเจ้าหน้าที่จากกรมเป็นผู้สนับสนุน ให้คำปรึกษา และเป็นวิทยากรในการอบรม เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 เมื่อดำเนินการได้ระยะหนึ่ง พิจารณาเห็นว่าไม่น่าจะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จหากยังให้ส่วนกลางดำเนินการเป็นศูนย์กลาง จึงได้กระจายความรับผิดชอบไปสู่ระดับเขต เพื่อให้มีหลายศูนย์เรียนรู้ จึงพัฒนาให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตให้สามารถเป็นวิทยากร และผู้สนับสนุนการดำเนินการR2R ให้แก่บุคลากรที่อยู่ในระดับปฏิบัติ เพื่อเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ ในระยะเริ่มต้นกรมไม่มีงบประมาณในการดำเนินงานด้านการวิจัย มีเพียงงบประมาณจัดการอบรมให้วิทยากรเท่านั้น จึงใช้กระบวนการR2R สร้างงานวิจัยได้

ดร.ปริญญารัตน์ ภูศิริ กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร ในเบื้องต้นเมื่อจบการศึกษากลับมาปฏิบัติงาน ที่กรมการส่งเสริมการเกษตร เริ่มต้นจากการค้นคว้าหาความรู้ว่า R2R คืออะไร ต่อมาได้รับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับR2R จาก สวรส. ทำให้ได้ศึกษาจากเอกสาร จึงเกิดแนวคิดว่านอกจากการวิจัยที่เคยศึกษามายังมีการวิจัยที่เรียกว่า “R2R” จึงประชุมทีมงานเพื่อดำเนินการสร้างทีมในการเป็นผู้สนับสนุนงานR2R โดยให้บทบาทของบุคลากรตามความสามารถและความถนัด สร้างระบบพี่เลี้ยง จากการดำเนินงานสิ่งที่ยากของR2R คือ “การเปลี่ยนแปลงความคิดของคน” เพราะมักจะคิดว่างานวิจัยเป็นเรื่องที่ยาก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้กำลังใจ การ

ดำเนินงานR2R ของกรมฯจึงดำเนินการเป็นขั้นตอน โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะแรก เริ่มโดยขออาสาสมัครเพื่อเข้ามาเรียนรู้ในการค้นหาปัญหา คำถามการศึกษาพัฒนางานประจำของตนเอง ซึ่งเป็นระยะที่ใช้เวลามากเนื่องจากเป็นช่วงที่ต้องเปลี่ยนแปลงความคิด ระยะที่ 2 ระยะที่สร้างและวางแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาหรือวางแผนพัฒนางานประจำส่วนงานวิจัย ระยะนี้ที่เลี้ยงจะคอยสนับสนุนและให้กำลังใจ ระยะที่ 3 ระยะที่นำผลงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมพลังเครือข่าย ประสพการณ์หลายครั้งต้องปรับแก้เนื่องจากครั้งแรกๆจะทำวิจัยเพื่อวิจัย ไม่ใช่เริ่มจากงานประจำที่จะพัฒนา สิ่งที่ว่ากลางจะต้องดำเนินงาน คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุนด้านวิชาการ สนับสนุนด้านงบประมาณ ทั้งนี้กรมได้จัดทำเอกสาร หนังสือคู่มือ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากรและเครือข่ายในการที่จะดำเนินงานR2Rอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เป็นหัวใจความสำเร็จของการดำเนินงาน R2R คือ “การสร้างเครือข่าย และการสนับสนุนเสริมพลังของผู้ปฏิบัติ”

คุณมีนา เพ็งเจริญ สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่2 จังหวัดราชบุรี สำนักงานเขตมีบทบาทในการส่งเสริมวิชาการให้แก่ บุคลากรระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ซึ่งเบื้องต้นนั้นคำว่า R2R นั้น เป็นเรื่องใหม่ไม่มีความรู้ที่เกี่ยวกับR2R ที่มาดำเนินR2R เพราะอยากเรียนรู้ จึงสมัครเข้ารับการอบรมเพื่อเป็นวิทยากร โดยกระบวนการTOT(Training for Trainer) หลังจากการอบรม สำนักงานเขตได้จัดการอบรมให้นักส่งเสริมการเกษตร (เกษตรตำบล) ด้วยกระบวนการชวนคิดชวนคุย วิเคราะห์งานที่บุคลากรดำเนินงานอยู่ไม่ใช่การอบรมการวิจัยโดยตรง หลังการอบรมมีอาสาสมัครที่จะทำR2R จึงจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเรียนรู้ เป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้เครือข่ายในการที่จะดำเนินงานR2R ซึ่งมีตัวอย่างการแก้ไขปัญหา การระบาดของโรคโคนเน่าในหน่อไม้ฝรั่งของพื้นที่จังหวัดราชบุรี เกษตรตำบลได้เก็บข้อมูลจากเกษตรกรว่าเกิดโรคมามากขนาดไหน ในพื้นที่ใดเมื่อได้ข้อมูลจึงนำมาวิเคราะห์และศึกษาสาเหตุ จนเป็นแผนการพัฒนาโดยใช้กระบวนการR2R ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า สาเหตุที่ทำให้หน่อไม้ฝรั่งมีโคนเน่า เนื่องจากการปลูกหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่เดิมซ้ำๆ การเตรียมดินพันธุ์ที่ไม่ถูกต้อง จึงเป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด ทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างยิ่ง เกิดผลผลิตที่ดีมีมาตรฐานก่อให้เกิดเศรษฐกิจที่ดีต่อเกษตรกรและจังหวัด

คุณคำปิ่น นพพันธ์ สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นเกษตรกรตำบลที่ได้รับการอบรมในครั้งแรกรู้สึกกลัวการวิจัย เพราะได้รับการอบรมการทำวิจัยมาหลายครั้ง แต่เมื่ออบรมR2Rทำให้มีความคิดที่กล้าที่จะทำเพราะเป็นการวิจัยจากงานเป็นการพัฒนาแก้ไขปัญหาทางานที่เกิดขึ้นจริง โดยได้เชิญชวนกลุ่มเกษตรกรที่มีความประสงค์จะแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรที่มากเกินไป ทำให้เกิดพิษแก่ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม จึงเชิญชวนเกษตรกรดำเนินการวิจัยแก้ไขปัญหาเพื่อลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตรลง โดยเริ่มจากหาอาสาสมัครและผู้สนใจ เมื่อได้ทีมแล้วพาไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ทำการเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างแรงบันดาลใจ จากนั้นจึงร่วมกับเกษตรกรวางแผนการดำเนินงานตั้งแต่การเตรียมความรู้ วัตถุประสงค์การผลิต การเรียนรู้การตลาดโดยเก็บข้อมูลความต้องการของผู้บริโภค การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่าย จนสามารถทำให้เกษตรกรสามารถจัดการความรู้จนถึงการผลิตสู่การตลาด และได้รับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรปลอดภัย เป็นที่

ยอมรับของผู้บริโภค ทำให้เกิดความสุขทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภคและเป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมลดการปนเปื้อนของสารเคมีอันตราย

ประเด็นสรุป

R2R คือเรื่องปกติ ที่จะพัฒนางาน ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ทำเรื่องยาวให้เป็นเรื่องสั้น เป็นการสร้างทีมงานและเครือข่าย เป็นการสร้างระบบงานเชื่อมโยงจากระดับนโยบายจนถึงชุมชน พัฒนาการพยาบาลบุคคล พัฒนาศักยภาพในการสื่อสารที่เสริมพลังสร้างสรรค์

ประเด็นเสริมจากการอภิปราย

เครือข่ายแพทย์แผนไทยได้พบการจัดการการสร้างเครือข่ายเกษตรกร เพื่อการเชื่อมโยงกันให้เกิดระบบบริการสุขภาพที่ยั่งยืนโดยร่วมมือกับเครือข่ายเกษตรกรรมปลอดภัย เพื่อสุขภาพดีของคนไทย นี่คือนโยบายที่ได้รับความร่วมมือเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ จึงขอความร่วมมือจากเครือข่ายเกษตรกรในการผลิตพืชผักปลอดภัย เพื่อให้หลักการใช้อาหารเป็นยา